

Gerede (Bolu) İlçesi Çocuk Oyunları *

(Gerede (Bolu) District Children's Games)

Sinan EKE¹

Makale Bilgileri

Article History

Alındı/Received:

07/06/2021

Düzeltilme alındı/ Received
in revised form:

22/06/2021

Kabul edildi/Accepted:

29/06/2021

Article Type:

Derleme Makalesi

Review Article

DOI:

10.48174/buaad.949305

Öz

İnsanlar tarih sahnesine çıktıkları günden bu yana çeşitli oyunlar oynamışlardır. Oynanan bu oyunlar, çocukların fiziksel, zihinsel, sosyal gelişimine etki etmiştir. Her oyunun temelinde yatan bir beceri veya bir öğreti bulunmaktadır. Çocuklar, hayata dair birçok becerisini oyunlar içerisinde bulunan hayatın küçük parçaları ile kavramaktadırlar. Çocuk psikolojisinde çocuk oyunlarının işlevi oldukça önemlidir. Çocukların daha çok motor becerileriyle oynadıkları oyunların çocukları psikolojik olmakla birlikte fizyolojik olarak da geliştirdiği bilinmektedir. Çocukların kendi öz benliklerini oluşturabilecekleri ve karakterlerini şekillendirebileceği psikolojik ve fizyolojik olarak aktif bir şekilde oynadıkları oyunlar büyük bir önem arz etmektedir. Ekran başında oynanan oyunlar ile geçen çocukluk dönemi çocuklar için oldukça tehlikeli bir durum olarak görülmektedir. Çocuklar, yaşamdan kopuk bir noktada ekran başında saatlerini harcayarak çocuk oyunlarından öğrenecekleri hayat becerilerini, insan ilişkilerini, arkadaşlıkları ve dostlukları kaçırmaya başlarlar. Çocuk oyunları toplumun belleğinde yer etmiş kültürel faaliyetlerinin küçük yansımaları olarak da görülebilir. Alan araştırmalarında kullanılan derleme yöntemlerine başvurularak yapılan bu çalışmanın amacı Bolu'nun Gerede ilçesinde oynanan çocuk oyunlarının halkın toplumsal belleğinden silinmesine engel olmaktır. Oyunlardan bazılarında yer verilmesi makalenin oluşturulduğu yüksek lisans tezinde diğer oyunlardan bahsedilmesidir. Çalışmada; genel bir çerçevede oyun kavramından ve oyunun çocuk gelişimine etkisinden bahsedilmiştir. Sonrasında Gerede'de oynanan bazı çocuk oyunlarına çocukluğunu Gerede de geçirmiş kaynak kişiler aracılığıyla yer verilmiştir. Oyunlar hakkında bilgiler edinilmiş ve edinilen bilgiler ışığında çocuk oyunlarının çocuk gelişimi, kültürel aktarım ve devamlılık açısından önemli bir konumda olduğu sonucuna varılmış ve nesilden nesile aktarımı amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler:

Bolu; Gerede; oyun; çocuk oyunları

© 2021 BUAAD-BIJAR. Tüm hakları saklıdır.

Kaynak gösterme / To cite this article:

Eke, S. (2021). Gerede (Bolu) ilçesi çocuk oyunları. *Bayterek Uluslararası Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 134-147. doi: 10.48174/buaad.949305

Summary

Gerede has an ancient past. Gerede, which was established as a frontier principality in the early days, was located on important trade routes. Gerede has a rooted culture and custom, which are well preserved. In the center, villages and plateaus of Gerede, traditions are kept alive today, even if less than in the past. Although it was stronger in the past, children's games are played in the town of Gerede today.

In the scope of child development, there are many studies about the concept of play and children's games (which are) dating back to the past. These studies try to explain what happening in child physiological,

* Bu çalışma "Gerede (Bolu) İlçesi Çocuk Oyunları" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı, ekesinan94@gmail.com, 0000-0003-4607-2977

psychological, and subconscious development and how they express them. On the other hand, the children's games subject have been working in a recent years in Turkish academy. The proliferation of studies on this subject compared to the past and desire to become a more conscious parent contribute to the development of the new generation children.

People have played various games since the day they appeared on the stage of history. Plays that started in childhood have a great place in human life; From time to time, games were used in various ceremonies, events, rituals and special days. Games played for various purposes are an activity that appeals to people from all walks of life.

Game; It is one of the oldest events in human history that appeals to people from all walks of life. Playing games are a necessity for the people from birth to adulthood. "It is a fact that the child starts playing almost from birth and discover himself, his environment and the world by playing games in his early childhood years." The effect of games on a child's life is not limited to helping him get to know life and the world.

Games are actions that contain various cultural elements of the society and have an important place in the social memory of the people. The values of that society are frequently encountered in the plays that reflect the life philosophy of the society in which they emerged. "The traditions and customs of the society such as life styles, music, beliefs are transmitted by games to future generations." Many games have survived since the past, thanks to elements that have a place in social memory and have a national characteristic. Although they reflect specific cultural elements and national characteristic of the society in general, it has been determined that some games are played in different countries. Games help the child understand and define himself and his environment. Friends, family, and the child themselves also have an impact on the child's interpretation studies. In the process of reinforcing the child's skills such as making sense of the world and expressing himself through games, development areas are also positively supported.

Children's games can be described as intangible cultural heritage. The games involve the cultural traces of the people. The elements in the games are a source to understand livelihoods, climate and human relations of that society. They are minimalized images of life. Children's games have a positive effect on children's development and ensure the preservation and transmission of culture from generation to generation.

Today, children who cannot find area for activity or do not have the knowledge of playing games other than certain game equipment cannot acquire the skills that traditional children's games provide. Technological developments and the effect of city life on this situation are indisputable. It can be claim that today's game equipment such as game consoles, tablets, etc. make very difficult to achieve life-related gains for children.

We see people who grew up playing children's games that their personal development is generally built on more solid basis. When we interviewed with the resource persons, they are remembering their childhood friendships and showing positive emotions. It proves the achievements of traditional children's games. Nowadays, children should be ensured to achieve these gains and traditional children games should be used in the first step of their personal development. Parents should take it upon themselves to use technology consciously, as well as increase children's interest in children games.

Field research method was used in this study. Sources (which were) related to subject such as books, magazines, articles, thesis, documents etc. were examined. After that the source people were interviewed in the field and the study was completed using the compilation method.

Keywords: Bolu; Gereede; game; children's games

GİRİŞ

Oyun; çocukların kendi iradeleri ile katılarak kurallı ya da kuralsız bir şekilde oynadıkları, eğlenmek ve zaman geçirmek için ihtiyaç duydukları bir etkinliktir. Aynı zamanda oyun, çocuklar için kendinin ifade etmenin en kolay yoludur. Oyun; rahatlama, fazla enerjinin atılması, uygulama yapma, isteklerin yerine getirilmesi, zevk alma ve bir öğrenme şeklidir (Aksoy vd., 2018: 2). Oyun, belli bir amaca yönelik olan veya olmayan, çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, fiziksel, bilişsel, dilsel, duygusal ve sosyal gelişimin temeli olan, gerçek hayatın bir parçası ve çocuk için en etkin öğrenme sürecidir (Dönmez, 1992: 12-13).

Pertev Naili Boratav oyun kavramını; "Çocukların ve daha az ölçüde büyüklerin günlük geçim didinmelerinden ayırabildikleri boş zamanlarında, herhangi bir üretim çabasını ya da başka

çeşitten bir hizmeti zorunlu kılmadan, sadece eğlenme yolu ile dinlenmelerini sağlayan eylemlerdir” şeklinde tanımlamaktadır (1994: 232).

Nebi Özdemir’e göre oyun: “Çocuğun fiziksel ve zihinsel yapısını geliştiren, nesnelere dünyasıyla ilişki kurmasını, özgürlük ve bireysellik kazanmasını sağlayan ve sonra da toplumsallaşmasına büyük ölçüde yardımcı olan çok önemli bir etkinliktir” şeklinde tanımlanmıştır (2006: 25).

“İnsanların tek başlarına ya da birlikte eğlenmek ve vakit geçirmek için düzenledikleri belli başlı kuralları olan etkinliklere “oyun” denir” (Bener, 2012: 11). Yücel ve Gündoğdu oyun kavramını; “Zihinsel ve fiziksel yeteneklerin geliştirildiği, ruhsal doyum ve sosyal uyumun sağlandığı, çocukların vazgeçilmez uğraşı ve eğlencesi” olarak tanımlamışlardır (2012: 4).

Oyunlar, çocukları hem fiziksel hem de zihinsel açıdan geliştirir. Oynanan pek çok oyun çocukların fiziksel gelişimine etki etmektedir. Esra Ağyar, oyunun beyinin büyümesini ve gelişimini arttırdığını, beyin yeni sinirsel bağlantılar kurmasını sağladığını belirtmiş, bu durumun sonucunda oyunların oyun oynayan kişiyi daha zeki yaptığını ve çocukların oyunda sevinç, üzüntü, mutluluk, nefret vb. çok sayıda duyguyu deneyimleme fırsatı yakaladığını ifade etmiştir (2006: 113-127).

Doğru oynanan zararsız oyunlar çocuğun fiziksel gelişimini olumlu etkilemektedir. “Özellikle koşma, atlama, tırmanma, sürünme gibi hareketli oyunlar çocuğun dolaşım, solunum, sindirim, boşaltım sistemlerinin düzenli çalışmasını, kaslarının gelişip güçlenmesini sağlar” (Doğan, 2010: 28). Bunun yanında doğru oynanmayan, çocuğun vücuduna zarar veren oyunlar çocuğun fiziksel gelişimini olumsuz etkiler. Atlama, zıplama oyunlarının tehlikeli bir şekilde oynanması çocuğun fiziksel olarak geri dönüşü olmayan rahatsızlıklar yaşamasına sebep olabilir.

Çocuğun toplumla iç içe olan bir canlı olarak gelişmesinde oyunların rolü büyüktür. Çünkü çocuk oyunları çocuğun iletişim becerilerini geliştirir ve onun dış dünyayla daha rahat iletişim kurarak sosyal yönden gelişmesini sağlar. “Çocuk sokakta yeni tanıştığı herhangi bir çocukla oyun kurabiliyorsa ve bu kurduğu oyunda başarılı olabiliyorsa ileride parçası olacağı toplumun kendisine vereceği rolü de layıkıyla yerine getirebilecektir” (Çolak, 2009: 17).

Çocuğa kazandırdığı fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişimin yanında oyun, çocuğun eğitim hayatını da etkiler. Oyunun eğitime özelliğine sahip olması, eğitim materyali olabileceği anlamına da gelir (Erdal, 2019: 53).

Okul öncesi dönemde çocuklara oynatılan pek çok oyun eğitim amaçlıdır. Örneğin; çocuk Birdir Bir oyununu oynayabilmek için sayıları saymak zorundadır. Çocuk eğer sayamazsa bu oyunu oynayamaz (Çolak, 2009: 20). Bu oyunlar sayesinde çocuk öğrenirken eğlenir.

Türkiye’de yapılmış bazı çocuk oyunu araştırmaları şu şekildedir:

Ali Rıza Yalman, 1931 yılında yayımlanan “*Cenup’ta Türkmen Oymakları*” adlı eserinde oyun metinlerine yer vermiştir. Eser 1993 yılında Kültür Bakanlığı tarafından yeniden basılmıştır.

Yusuf Ziya Demircioğlu tarafından 1934 yılında verilmiş olan “*Anadolu’da Eski Çocuk Oyunları*” adlı eser bu alanda yayımlanmış ilk kitaptır. Yazar, Muğla ilinin çocuk oyunlarını derlemiştir.

1974 yılında yayımlanan Metin And’ın “*Oyun ve Büğü*” adlı kitabı bu alandaki çalışmalar arasında öne çıkan bir eserdir. Eserde, oyundan bahsedilir, oyunlara dair tasnif yapılır.

Sedat Veyis Örnek 1979 yılında “*Geleneksel Kültürümüzde Çocuk*” adlı bir çalışma ortaya koyar. Çalışmada oyunlar incelenir bunun yanında masal, ninni, atasözü ve deyim örneklerine de yer verilir.

M. Öcal Oğuz ve Dilek Beden’in yayına hazırladığı “*2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları*” adlı eserde oyunlarda kullanılan materyaller üzerinden sınıflandırılarak Çorum bölgesinde oynanan çocuk oyunlarını aktarmaktadır.

Doğan Kaya tarafından 2011 yılında çocuk oyunları derlenerek yazılan “*Çöm Çöm Çömbelek: Sivas Çocuk Oyunları*” adlı eser bu alandaki önemli çalışmalardan biridir.

Rabia Gökçen Kayabaşı’nın hazırladığı “*Ata Yurttan Ana Yurda Çocuk Oyunlarının Yolculuğu Taşeli Yöresi Çocuk Oyunları*” adlı çalışma ise geniş ve kapsamlı bir çalışmadır. 2019 yılında yayımlanan çalışmada ilk önce yöre ve çocuk oyunları hakkında bilgi vermekte ve daha sonra Taşeli Yöresinde oynanan çocuk oyunlarını anlatmaktadır.

Erhan Taşbaş ve Aymıra Maratkızı’nın 2010 yılında hazırladığı “*Kırgız Ulusal Oyunları*” adlı makalede oyunlar yaş gruplarına göre sınıflandırılmış ve aktarılmıştır. Oyunların kişi sayısı, oyun materyali ve oynanma şekli hakkında bilgiler verilmiştir.

GEREDE ÇOCUK OYUNLARI

1197 yılında Türklerin yönetimine geçen ve Türk kültürünün etkisi altına giren Gerede, İpek Yolu üzerinde bulunan, konum itibarı ile birçok şehre yakın olan, kültürel etkileşimin durak noktalarından biri olmuştur. Buna bağlı olarak Gerede, kültür açısından çeşitli zenginliklere sahiptir. Gelişen teknolojiye ve sanayileşmeye rağmen Gerede’de geleneksel kültür büyük oranda canlı bir şekilde varlığını devam ettirmektedir.

Osmanlı Devleti’nin meşhur seyyah ve yazarlarından Evliya Çelebi Gerede hakkında şu bilgileri vermektedir;

“Bolu sancağı toprağında subaşılıktır ve 150 akçe kazadır. Yeniçeri kumandanı vardır. Şehri bir geniş öz içinde bin adet tahta ve kiremit örtülü eski evlerdir. Tamamı dokuz mahalle ve on bir mihraptır. 3 tekkesi, 1 hamamı, üç hanı, 200 dükkânı ve yedi kahvehanesi vardır. Bütün esnafından fazla Gerede bıçakçısı ve debbağı gayet çoktur ki Gerede gönü² ve sahtiyanı³ meşhurdur. Zira suyu ve havası gayet yayla ve tatlıdır. Halkı gayet zindedirler. Yer yer güzelleri vardır. Halkı genellikle medrese talebeleridir. Leventleri meşhur olduğundan Gerede hırsız, debbağı ve soğuğu, Erzurum'a denk olduğundan meşhurdur. "Erzurum soğuğu beni Gerede'de bulun, demiş." diye atasözü olmuş derler. Ama halkı gayet zinde, iri yapılı ve cesur Türk taifesidir” (Dağlı vd., 2008:203).

Gerede’de günümüzde ferfene adı verilen geleneksel oyunlar da devamlılığını sürdürmektedir. Ferfene genellikle büyüklerin köy odalarında oynadıkları bir oyundur ancak bazı çocuk oyunlarında bu oyunların küçük parçalarına rastlanmaktadır.

Ferfene oyunu şu şekilde icra edilmektedir: 8-10 kişi toplanır. Bir hindi alınır, pişirilir, suyuna pilav yapılır. Yanına hoşaf ya da ayran yapılır. Hindi pişene kadar oyunlar oynanır. Bazen hindi yerine kaz alınır, fırında kızartılır. Yağının içine yufkalar dörde bölünerek doğranıp, tirit yapılır, sofraya hazırlanmaya kadar çeşitli oyunlar oynanır (Erpulat, 2004: 49).

Ferfenenin amaçlarından biri de köy içinde ve köyler arasında birlik ve beraberliği sağlamaktır. Ferfene sırasında oynanan oyunların oynanış biçimleri köyler arasında farklılıklar gösterir ancak temelinde eğlenceli vakit geçirmek amaçlanır. Oyunlar; bilgi, beceri yarışmaları, cezalı oyunlar, maharetlerin sergilenmesi şeklinde sınıflandırılabilir. Maharet ve beceri oyunları kişisel veya guruplar şeklinde olabilir. İğneye ip saplama, yoğurt yeme oyunları, müzik kabiliyeti olanlar, enstrüman (saz, keman, darbuka, tef) çalabilenlerin de ferfenede özel bir yerleri vardır. Kulaktan kulağa dolaşan mâni ve türküler, taşlamalar, uzun hava ve oyun havalarını güzel söyleyebilenler, mahalli şair ve âşıklar ferfenenin eğlence unsurlarındandır.

Genelde her oyunun sonunda bir ceza uygulaması vardır. Oyunlarda en fazla ceza alarak dayak yiyenler genellikle oyuna ilk defa katılan oyunculardır. Şakayla karışık olan dayak hiçbir zaman şakanın ötesine geçmez.⁴

Ferfene içerisinde büyükler arasında oynanan oyunların bazıları çocuklar arasında da oynanmaktadır. Arı, Yüksük, Et Satma, Mest Dikme oyunları bu oyunlara örnek olarak verilebilir.

Gerede’de birçok çocuk oyunu oynanmaktadır. Bu oyunlar içerisinde ilçeye özgü oyunlar olmakla birlikte ülkemizde birçok yerde oynanan oyunlar da bulunmaktadır. Gerede de oynanan

² Gön: İşlenmiş deri.

³ Sahtiyân: Sepilendikten sonra boyanıp cilalanmış deri.

⁴ bknz: <http://www.gerede.net/Default.aspx?Sayfa=bolumler&BolumNo=002-004-002->

oyunlar Şu Şekilde sıralanabilir; An TaŐı, Arı, Beddem Ateşi, Beş Taş, Birdirbir, Ceviz, Cız, atlak Patlak, elik omak, ember Körebe, ember Yarışları, çıngır, çizgi, uval YarıŐı, El İçi-El Üstü, Et Satma, Evcilik, GıcırdaK, Güvercin Taklası, Halat ekme, Hulu/Hl, İp Atlama, İstop, Kabak, Kağnı, KaŐıkta Yumurta, Kemk/Kemik, Kim Vurdu, KöŐe Kapmaca, Körebe, Kukalı Saklama, Mahkeme, Mendil Kapma, Mest Dikme, Met, Misket, Ortada Sıçan, Patlangıç/Patlangaç, Saklama, Saplangı/Saplangı, Tombik, Topaç, Torna, Yer Kazmaca, Yağ Satarım, Yağlı KayıŐ, Yüksük.

Günümüzde Gerede'de oynanan bazı geleneksel ocuk oyunları Őunlardır;

1. Arı

Oyuncu Sayısı: 3.

Oyun Araçları: Őapka.

Oyunun Oynanma Şekli:

 oyuncudan birisi bir Őapka takar ve ortaya geçer daha sonra arı gibi vızıldamaya başlar. Arı vızıldarken arının sağındaki ve solundaki oyuncular arının Őapkasını düŐürmeye çalışırlar. Arı bulduğu fırsatlarda oyuncuların ensesine vurur. Arıdan hızlı davranan ve Őapkayı düŐüren oyuncu arının yerini alır ve oyun bu Şekilde devam eder.

Kaynak kişinin belirttiğine göre bu oyun önceki bölümlerde bahsedilen ferfenede de büyükler arasında oynanmaktadır (K.K.8).

2. Beddem⁵ Ateşi

Oyuncu Sayısı: Oyuncu sayısı yok.

Oyun Araçları: Yaş dallar.

Oyunun Oynanma Şekli:

Bulunan yaş dallar bir alana getirilir ve yakılır. Dalların yaş olmasından dolayı ortaya yoğun bir duman çıkar. Dumanın içinden atlanmaya çalışılır. Kim atlar kim atlayamaz bakılır. Büyükler yaş dalların yakılmasının günah olduğunu söylediklerinden dolayı genellikle gizli yerlerde bu oyun oynanır (K.K.5).

3. Çember Yarışları

Oyuncu Sayısı: Kişi sayısı belirli değil.

Oyun Araçları: 80-100 cm çember, çivi, sopa.

Oyunun Oynanma Şekli:

---

⁵ Beddem: Kötü Gün

O dönemde köydeki hemen hemen her çocuğun elinin altında bulunan, günümüzdeki bisikletin yerini alan bir oyuncaktır. 80-100 cm çapında demir kasnak olur. Genellikle traktör ya da eski kağnı arabalarının tekerleklerinden çıkan bir çemberdir. Çocuklar bu çembere yön ve hız vermek için 50-60 cm'lik yassı bir odun parçasının ucuna kalın sağlam bir çiviye çakarak, çiviye de hafif bir eğim vererek kullanırlar. Çemberi dik bir şekilde tutarken diğer elindeki bu sopa ile ona vurup hız kazandırır ve daha sonra ucundaki çivi ile çembere yaslayarak ona yön verir. Her çocuk en hızlı şekilde bu çemberleri kullanmaya çalışır. Bundan dolayı köyümüzde belirli zamanlarda belirli güzergahlarda çember yarışları düzenlenir, en iyi ve en hızlı kullananı köyün birincisi olur (K.K.11)

4. Çıngır

Oyuncu Sayısı: 4-5 kişi.

Oyun Araçları: Taş, Top.

Oyunun Oynanma Şekli:

Taşlar üst üste dizilir, sırayla oyuncu taşlara doğru topu yuvarlarlar. Taşları deviren oyuncu ebe olur. Diğer oyuncular taşları üst üste dizmeye çalışırken ebe oyuncuları topla vurmaya ve oyunu kazanmaya çalışır (K.K.7).

5. El İçi- El Üstü

Oyuncu Sayısı: En az iki oyuncu.

Oyun Araçları: Çakı.

Oyunun Oynanma Şekli:

Çakının bir ucu açılır daha sonra çakı yere saplanmaya çalışır, oyunun içerisinde aşama aşama atış şekilleri vardır, bunlar; tutam, çatak, yumruk, büzük, baş üstü, hod 1, hod 2, hod 3 gibi atış şekilleridir. Aşama aşama zorlaşmaktadır. Çakıyı yere en çok saplayan oyunu kazanır (K.K.14).

6. Et Satma

Oyuncu Sayısı: 10-15 kişi.

Oyun Araçları: Kemer veya sopa.

Oyunun Oynanma Şekli:

Köy konağında oyun kuruculardan biri konaktaki kişilere mecburi olarak et satmaya çalışır. Sözde köyden birinin hayvanı ölmüştür ve ona yardım amaçlı et satar. Daha sonra konağa et sattıkları kişileri çağırır. Herkese ne kadar kilo et aldılarsa o kadar sopayla veya kemerle kalçalarına vurur, bu şekilde satılan etlerin tahsilatını yapmış olur (K.K.1).

7. Güvercin Taklası

Oyuncu Sayısı: Sekiz.

Oyun Araçları: Oyun aracı yok.

Oyunun Oynanma Şekli:

Dörder kişilik iki grup oluşturulur. Gruplardan biri artı şekil oluşturacak biçimde kalçalarını birbirlerine dayarlar ve öne doğru doksan derece eğilirler. Diğer grup oyuncularının her biri artının bir ucuna geçerler ve diğer oyuncuların üzerinden sırayla takla atarlar. Atlayamayan yanar ve puan kaybeder. Daha sonra gruplar yer değiştirir ve oyun aynı şekilde devam eder. En çok başarılı takla atan grup oyunu kazanır (K.K.12).

8. Hülü/Hulu

Oyuncu Sayısı: 3-4 kişi.

Oyun Araçları: Keçe top, sopa veya taş.

Oyunun Oynanma Şekli:

Keçeden bir top yapılır. Düz bir alanda toprağa kuyu kazılır. Taş veya uzun sopa ile top yuvarlanarak kuyuya atılmaya çalışılır. Belirlenen atış miktarında kim daha çok başarılı atış yaparsa oyunu o kazanır. Kaybedene ceza verir (K.K.3).

9. Kağnı

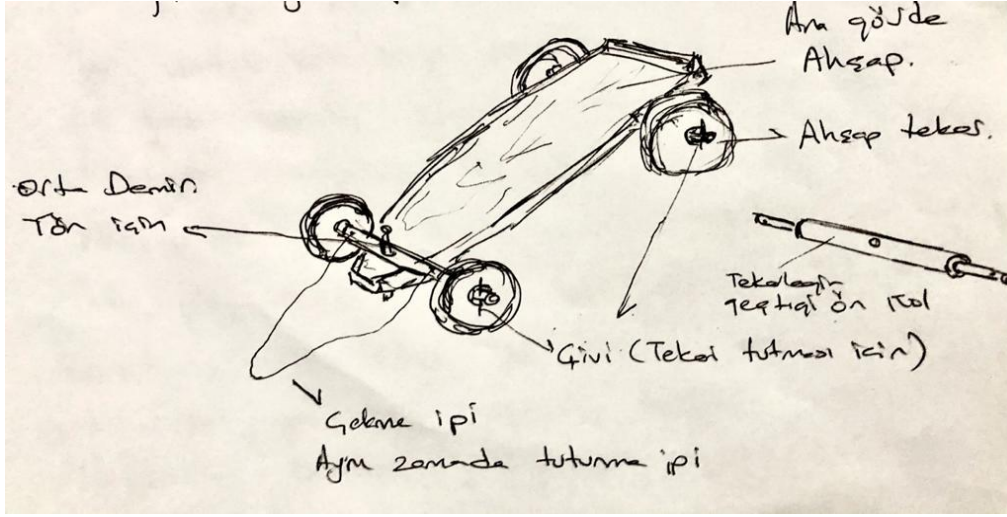
Oyuncu Sayısı: 1-2

Oyun Araçları: Demir, ip, ahşap, çivi

Oyunun Oynanma Şekli:

Ağaç tomruğundan oyularak yapılan araçtır. Tekerlekleri ve gövdesi ahşaptan yapılır. Tekerlekler yön vermek için bir demir parçası, bağlamak için ise çivi kullanılır. Önden başkasının çekmesi için bir ip vardır. Bu ip aynı zamanda tutunmak için de kullanılır. Tek kişi oynuyorsa bir yamacın tepesinden aşağıya doğru sürer. İki kişi oynuyorsa oyuncular birbirlerini sırayla çekerler. Durdurmak için sadece tekere ayak sürttürülür. Tekerler ses çıkarsın diye tekerlerin arasına kömür sürülür. Köydeki çocukların ilk otomobilidir (K.K.10).

(Kaynak Kişinin Kağıt Çizimi)

10. Kemük/Kemik

Oyuncu Sayısı: 7-8 kişi.

Oyun Araçları: Yıkılmış, terkedilmiş ev.

Oyunun Oynanma Şekli:

Geçişleri müsait, yıkılmış ve terkedilmiş ahşap bir evde oynanmaktadır. Evin dışına çıkmak yasaktır. Bir ebe seçilir ve ebe evin içerisinde diğer oyunculara dokunmaya çalışır, bir oyuncuya dokunursa "kemük" der ve o ebe olur oyun bu şekilde devam eder. Fiziksel güce dayanmaktadır. En az ebe olan oyunu kazanır (K.K.13).

11. Mahkeme

Oyuncu Sayısı: Oyuncu sayısı yok.

Oyun Araçları: Halı, kilim vb.

Oyunun Oynanma Şekli:

Oyun kurucu dört veya beş kişi seçer. Bunların biri hakem ikisi hakem yardımcısı diğeri de zanlıdır. Zanlı genellikle yumuşak huylu kişilerden seçilir. Sorgu yaparlar ve oyuncu kendini gerçekten suçlu hissettirmeye ve terletilmeye çalışılır. Zanlıyı ayağının altına çekilebilecek halı, kilim vb. bir şey konur. Hâkim oyunun sonunda idam kararı verir ve diğer oyuncular zanlının ayağının altından koydukları halı veya kilimi çekip yere düşürürler (K.K.6).

12. Mest⁶ Dikme

Oyuncu Sayısı: Oyuncu sayısı yok.

Oyun Araçları: Maşa, iğne.

Oyunun Oynanma Şekli:

Bir köy konağında oynanan oyunda öncelikle bir oyun kurucu bulunur. Bu oyun kurucu sözde mescidir. Mest diktirmek isteyen? diye diğer oyunculara sorar. Daha sonra sunumunu yapar. Elindeki maşa ile şıkkıdı şıkkıdı ses çıkarır. Oyuncu başı oyunculardan birine senin mesin eskimiş der ve zorla sözde mes dikmeye çalışır. Oyuncunun ayağına iğne batırılır. Oyun bu şekilde devam eder. Genellikle ferfenede oynanan oyun, çocuklar arasında da oynanmaktadır (K.K.4).

13. Patlangaç/Patlangıç

Oyuncu Sayısı: 8-10 kişi.

Oyun Araçları: 1-1,5 cm çapında, 20 cm uzunluğunda düz ağaç, ardıç ağacı meyvası.

Oyunun Oynanma Şekli:

Düz ağacın içi nohut büyüklüğünde oyulur. Ardıç ağacının meyvaları oyulan ağacın bir ucuna konur. Konulan taraftan üfleyerek rakipler vurulmaya çalışılır. Vurulan oyundan çıkar, sona kalan oyunu kazanır (K.K.2).

14. Saplancı/Saplancı

Oyuncu Sayısı: Oyuncu sayısı yok.

Oyun Araçları: 15-20 cm yuvarlak ucu sivriltilmiş ağaç, kaz veya hindi kanadı.

Oyunun Oynanma Şekli:

Yere bir çember çizilir. Ucu sivriltilmiş ağacın arkasına kaz veya hindi kanadı takılarak ağacın havaya atıldığında yere düz bir şekilde düşmesi sağlanır. Oyuncular sırayla ağaçları dik bir şekilde havaya atarlar ve çizdikleri çembere saptamaya çalışırlar. Her saptama bir puandır. Oyun on veya on iki de biter. Kaybeden cezalandırılır (K.K.9).

15. Yer Kazmaca

Oyuncu Sayısı: En az iki kişi.

Oyun Araçları: Sopa, kısa çomak.⁷

⁶ Mest: Ayakları bilekleriyle beraber örten bir tür ayakkabı.

⁷ Çomak: Odun parçası.

Oyunun Oynanma Şekli:

Genellikle çay kenarındaki yumuşak arazide oynanır. Herkesin kendine ait bir sopası vardır. Bir adet de çomak bulunur. Her oyuncu yaklaşık seksen cm çapında etrafına bir daire çizer. Oyuncular çizdikleri çemberin ortasına geçer. Bir ebe seçilir, çomak çizilen çemberlerin ortasına kazılmış küçük çukura yatay bir şekilde koyulur. Ebeden bir sonraki oyuncu çomağı bu çukurun üzerine yatay bir şekilde koyduktan sonra elindeki uzun sopası ile sopanın ucunu çukura sokup çomağı altından yukarı doğru hızla kaldırarak çomağa hızla vurup en uzak mesafeye atmak için vurur. Çember sahibi ebe ise, uzağa gönderilen çomağı alıp kendi çemberine en hızlı şekilde getirmek için koşmaya başlar. Ebe çomağı almaya gittiğinde diğer oyuncular tüm güçleriyle ebenin çemberini sopalar ile kazmaya başlarlar. Ebe çomakla birlikte döndüğünde oyuncular kazma işlemine son verirler. Bu şekilde sırayla devam eder. Oyun bir oyuncunun çemberinin tamamen kazılması ve oynanamaz hale gelmesi ile son bulur ve o kişi mağlup olur. Çemberi en az kazılan kişi ise oyunu birincilikle bitirir. Daha sonra mağlup olan kişi, birinci olan kişiyi köye kadar sırtında götürmesi ile son bulur (K.K.11).

16. Yüksük

Oyuncu Sayısı: İki.

Oyun Araçları: 9 adet fincan ve yüzük.

Oyunun Oynanma Şekli:

İki grup oluşturulur. Dokuz adet fincan dizilir ve birinin altına bir yüzük konur. Graplardan biri yüzüğü saklayan diğeri ise bulmaya çalışandır. İlk seçiminde bulursa oyunu doğrudan kazanır eğer bulamazsa son üç fincan kalıncaya kadar bulmak zorundadır. Eğer bulmaya çalışan grup yüzüğü bulamazsa yanar. Kaçınıcı fincanda bulduysa ceza olarak o kadar adet oyuncuya mühür vurulur veya yüzü karalanır (K.K.9).

SONUÇ

Çocuk oyunları somut olmayan kültürel miras unsurlarındandır. Çocuk oyunları oynandığı yerin kültürel izlerini de içinde barındırdıkları için kültürel hazinenin temel yapı taşlarındandır.

Çocuk oyunları, çocukların fizyolojik ve psikolojik olarak gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadırlar. Günümüzde çocuklar yaşamdan kopuk sanal oyunlar ile vakitlerini harcamaktadırlar. Bu durum çocukların gelişimini olumsuz etkilemektedir. Yaşamdan kopuk bir şekilde büyüyen çocuklar toplum içerisinde uyum sağlama güçlükleri yaşamaktadırlar. Çocuk oyunlarından öğrenilen arkadaşlık, paylaşma, iş birliği gibi kavramlardan uzak kalmaktadırlar. Çocuk

oyunları aynı zamanda motor becerileri de olumsuz etkilenmektedir. Geleneksel oyunların içerisinde yapılan oyuncaklar, gerçekleştirilen eylemler çocuğun gelişiminde büyük bir önem arz etmektedir.

Sonuç olarak ortaya koyulduğunda ebeveynlere önemli görevler düşmektedir. Günümüz şartlarında sanayileşme ve teknoloji ile birçok oyun materyali üretilmektedir. Bunların birçoğu sanal oyun aletleridir. Bu oyunlarda teknoloji bilinçli bir şekilde kullanılmalıdır. Çocukları, her açıdan kendilerini geliştirebilecekleri oyunlara yönlendirmek gerekmekte ve bu gelişim aşamasında çocuk oyunlarından yararlanılmalıdır. Çocuklar çocuk oyunlarından hayata dair birçok beceriyi kazanabilmektedir. Bu kazanım sonucunda ileri çocukluk döneminde sosyal ilişkileri daha kuvvetli olmakta ve kendini ifade edebilme yetisi kazanabilmektedirler. Çocukların bu kazanımları elde etmesi sağlanmalı ve çocukların kişisel gelişimlerini temellendirme aşamasında, çocuk oyunlarından yararlanılmalıdır.

Kültürel belleğin çocuk oyunlarına etkileri oyunların içeriklerinden anlaşılmaktadır. Örneğin “mest dikme” oyunundan yörede mestin yaygın olarak kullanıldığını, “beddem ateşi” oyununda halk inanışları ile ilgili, “et satma” oyununda halk kültüründe yardımlaşmanın izlerini “mahkeme” oyununda toplumsal statülerin izlerini, “kağnı” ve “patlangaç” oyununda el becerisi, tasarım ve yaratıcılığın izlerini net bir şekilde görmekteyiz. Diğer oyunlara baktığımızda arı, çember yarışları, çingır, el içi-el üstü, güvercin taklası, hülü, kemük, saplangıç, yer kazmaca, yüksük oyunları fiziksel becerilere dayalı ve eğlendirme işlevi daha ağır basan oyunlardır.

Çocuk oyunlarını oynayarak büyümüş insanları, kişisel gelişimlerinin genellikle daha sağlam temeller üzerinde inşa edildiğini görmekteyiz. Kaynak kişiler ile görüşüldüğünde, kişilerin çocukluk arkadaşlıklarını hatırlamaları ve olumlu duygular içerisine girmeleri bize çocuk oyunlarının kazandırdığı edinimleri kanıtlar niteliktedir. Günümüzde çocukların bu kazanımları elde etmesi sağlanmalı ve çocukların kişisel gelişimlerini temellendirme aşamasında, çocuk oyunlarından yararlanılmalıdır.

KAYNAKÇA

Ağyar, E. (2006). *Oyunun Gelişim Alanlarına Etkisi ve Çeşitli Örnekler*, Ogelman, G. H. (Ed.). *Yaşamın İlk Yıllarında Oyun: Oyuna Çok Yönlü Bakış İçinde*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Aksoy, A.B. Çiftçi. H.D. (2018). *Erken Çocukluk Döneminde Oyun*, Ankara, Pegem Akademi.

And, M. (1974). *Oyun ve Bügü*, İstanbul, İş Bankası Yayınları.

Aycan, İ. (2003). Geçmişten Günümüze Tarih Boyunca Gerede, *Gerede Belediyesi Yayınları*:1, 11-23.

- Başal, H.A. (2011). *Geçmişten Günümüze Türkiye’de Geleneksel Çocuk Oyunları*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Boratav, P. N. (1994). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Çolak, F. (2009). *Geleneksel Kayseri Çocuk Oyunları ve Halkbilimsel İncelemesi*. Konya: Kömen Yayınevi.
- Dağlı, Y. Kahraman S.A. (2008), *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahâtnamesi I*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Demircioğlu, YZ. (1934). *Anadolu’da Eski Çocuk Oyunları*, İstanbul, Milli Mecmua Matbaası.
- Doğan, A. (2010). Geleneksel Çocuk Oyunları Malatya İli Battalgazi İlçesi Örneği. Niğde Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.
- Dönmez, N. B. (1992). *Oyun Kitabı*. İstanbul: Esin Yayınevi.
- Erdal, K. (2019). “Çocuk Oyunlarında Değerler Eğitimi.” *Uluslararası Hakemli İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*. 2(2). s. 53-59.
- Erhan, T. Maratkızı. A. (2010). Kırgız Ulusal Oyunları. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*. 1: 221-243
- Erpulat, H. (2004). Gerede ve Köylerindeki Örf, Âdet, Gelenek ve Göreneklerimiz: Gerede Belediyesi Yayınları:2, 49.
- Kaya, D. (2011). *Çöm Çöm Çömbelek: Sivas Çocuk Oyunları. 1.Baskı*. İstanbul, Kitabevi Yayınları.
- Kayabaşı, R.G. (2019). *Ata Yurttan Ana Yurda Çocuk Oyunlarının Yolculuğu Taşeli Yöresi Çocuk Oyunları*. Konya: Kömen Yayınları.
- Oğuz, M.Ö. Beden D. (2006). *2005 Yılında Çorum’da Yaşayan Geleneksel Çocuk Oyunları*, Ankara, Hitit Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Topluluğu Yayınları: 7.
- Örnek, S.V. (1979). *Geleneksel Kültürümüzde Çocuk*, Ankara, Bilgesu Yayıncılık.
- Toksoy, A.C. (2010). Yarışma Niteliği Taşıyan Geleneksel Çocuk Oyunları, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*. C: 2-1. S: 205-220.
- Yalman, A.R. (1993). *Cenap’ta Türkmen Oymakları (Haz: Sebahat Emir)*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yücel, A.S. Gündoğdu C. (2012). *İlköğretim ve Ortaöğretimde Geleneksel Çocuk Oyunları*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Elektronik Kaynaklar

<http://www.gerede.net/Default.aspx?Sayfa=bolumler&BolumNo=002-004-002->

Sözlü Kaynaklar

Kaynak Kişi 1: Suat İpek, 71, Lise Mezunu.

Kaynak Kişi 2: İbrahim Yaşar, 63, Ortaokul Mezunu.

Kaynak Kişi 3: Fahri Ars, 62, Lise Mezunu.

Kaynak Kişi 4: Hasan Hüseyin Ayata, 61, İlkokul Mezunu.

Kaynak Kişi 5: Sami İpek, 60, Önlisans Mezunu.

Kaynak Kişi 6: Lütfü Yaman, 59, Lise Mezunu.

Kaynak Kişi 7: Sevim Ars, 58, İlkokul Mezunu.

Kaynak Kişi 8: Şaban Ünlü, 49, Ortaokul Mezunu.

Kaynak Kişi 9: Bilal Timorçin, 47, İlkokul Mezunu.

Kaynak Kişi 10: Koray Eke, 46, Üniversite Mezunu.

Kaynak Kişi 11: Orhan Gazi Eke, 42, Üniversite Mezunu.

Kaynak Kişi 12: Hayrettin Öksüzoğlu, 42, Ortaokul Mezunu.

Kaynak Kişi 13: Hakan Ayata, 41, Önlisans Mezunu.

Kaynak Kişi 14: Serkan Ayata, 40, Lise Mezunu.